

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การจัดการสวนยางพาราและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน
Management and Economic Returns of Para Rubber Plantation by Farmers
in Mae Charim District of Nan Province

น้ำทิพย์ สิทธิ (Namthip Sittithi)* สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang) **

อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ (Anucha Puripunpinyoo) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การจัดการการผลิตยางพาราของเกษตรกร (3) ต้นทุนการผลิตยางพาราของเกษตรกร (4) สภาพการตลาดยางพาราของเกษตรกร (5) ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกร (6) ปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่และผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน (7) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพารา

วิธีดำเนินการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 ราย ที่ผ่านการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในอำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.23 ปี จบระดับประถมศึกษา ประสิทธิภาพการผลิตยางพาราเฉลี่ย 6.24 ปี จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.07 คน พื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ย 13.54 ไร่ เกือบทั้งหมดมีพื้นที่ทำสวนยางพาราเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นหลัก รายได้ภาคการเกษตรมาจากการทำไร่เฉลี่ย 94,600 บาท/ปี รายได้ในการผลิตยางพาราเฉลี่ย 79,700 บาท/ปี และมีรายจ่ายจากการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 11,100 บาท/ปี (2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการปลูกยางพาราเพื่อหวังผลระยะยาวเป็นมรดกแก่ลูกหลาน เป็นพื้นที่เชิงเขา ก่อนปลูกยางพาราเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่มาก่อน มีการปลูกซ่อมยางพาราอายุ 1 ปี มีการปลูกพืชแซมและเลี้ยงสัตว์ในช่วงยางพารายังไม่ให้ผลผลิต ใช้ปุ๋ยเคมีในการทำสวนยางพารา พื้นที่เปิดกรีดเฉลี่ย 8.37 ไร่ ผลผลิตยางเฉลี่ย 232.45 กก./ไร่ (3) การทำสวนยางมีต้นทุนคงที่ 3,440.08 บาท/ไร่ ต้นทุนผันแปร 5,411.11 บาท/ไร่ และต้นทุนปลูกพืชแซม 2,554.69 บาท/ไร่ โดยต้นทุนส่วนใหญ่ในการทำสวนยางพาราเป็นค่าพันธุ์ และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (4) รูปแบบการจำหน่ายผลผลิตทั้งหมดของเกษตรกรเป็นยางก้อนถ้วย การจำหน่ายผลผลิตยางพารามีการรวมกลุ่มแบบถาวร จำหน่ายผ่านตลาดกลางโดยวิธีการประมูลราคา ราคาเฉลี่ย 31.85 บาท/กก. (5) ผลตอบแทนจากการทำสวนยางพารามีรายได้สุทธิ 659.13 บาท/ไร่ (คิดต้นทุนคงที่) และผลตอบแทนพืชแซม 2,554.69 บาท/ไร่ (6) ปัญหาด้านการจัดการการผลิต สภาพการผลิต และด้านการตลาด ของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย เกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพารามีระดับความจำเป็นมาก ในด้านเกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มทำธุรกิจในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตยางพาราที่มีคุณภาพเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองที่สูงขึ้น

คำสำคัญ การจัดการสวนยางพารา ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ จังหวัดน่าน

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช namthip_cmu@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำแขนงวิชาสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช puanucha@windowslive.th

Abstract

The objectives of this study were to study (1) social and economic state of farmers in Mae Charim District, Nan Province; (2) their management of para rubber production; (3) their cost in para rubber production; (4) the marketing state of para rubber; (5) their economic, social, and environmental returns of para rubber production; and (6) the factors that the average affect productivity per rai and net returns from para rubber plantation in Mae Charim District, Nan Province (7) their problems and suggestions on para rubber production extension and development.

The data collecting process was interviewing 190 samples selected from farmers who were registered as a farmer who had raised para rubber plantation in Mae Charim District, Nan Province. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were percentage, mean, standard deviation, maximum value, and minimum value.

The findings of this study were as follows: (1) most of the studied farmers were male with average age at 49.23 years. They were educated at primary level. The average period of their experience in para rubber production was 6.24 years. The average quantity of their labor was 2.07 persons. The average area of their para rubber plantation was 13.54 Rai. Almost all of them were the owner of the land which was used for growing para rubber plantation. The occupation of most of them was mainly a farmer. Their average income obtaining from doing truck farming was 94,600 Baht/year, while their average income obtaining from para rubber production was 11,100 Baht/year. (2) the purpose of most of the studied farmers in para rubber plantation raising was to have a heritage for their children to get benefit in the long run. The area used for growing para rubber plantation was usually at foothills and it used to be the area for truck farming. They grew additional para rubber trees aged 1 year along with other plants between their para rubber trees and raised animals in the same area during the growth period of their para rubber trees, and applied chemical fertilizer to their para rubber trees. The average of the area where the stem of para rubber trees could be split open to produce rubber was 8.37 Rai. The average production of their para rubber was 232.45 Kg/Rai. (3) their stable cost in raising para rubber plantation was 3,440.08 Baht/Rai, while their variable cost was 5,411.11 Baht/Rai, and the cost in raising other plants between their para rubber trees was 2,554.69 Baht/Rai. The cost in raising para rubber trees was mostly the cost in buying para rubber tribes and fuel. (4) their para rubber would be sold in the form of thick pieces. To sell their para rubber production suitably, the farmers had united permanently with their farmer group, and they would sell their para rubber production through the central bidding market. The average price of para rubber was 31.85 Baht/Kg. (5) considering the economic returns of para rubber plantation raising, it was found that their net income was 659.13 Baht/Rai (their stable cost was calculated) and their income obtaining from selling other plants they grew between their para rubber trees was 2,554.69 Baht/Rai. And (6) the studied farmers had problems at a little level in the aspect of the para rubber production management, the production state, and the marketing state. They suggested guidelines for the para rubber production extension and development which was necessary at much level. They suggested that the farmers should have united in doing business in their community, for example, uniting with each other in selling qualified para rubber to have more power in bargaining with the merchants.

Keywords: Management of Para Rubber Plantation, Economic Returns, Nan Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากยางพาราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนและนำไปแปรรูปเป็นสินค้าได้หลายชนิด ยางพารายังเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรในระดับสูง โดยรายได้จากผลผลิตยางทั้งหมดเป็นรายได้โดยตรงถึงมือเกษตรกรชาวสวนยางและผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวข้องกับยางพาราเป็นคนไทย ทั้งนี้ ยางพารายังเป็นพืชที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งความเป็นอยู่ของเกษตรกร ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้ยางพาราเป็นพืชที่นิยมปลูกกันมากในปัจจุบัน เกษตรกรมีการเพิ่มพื้นที่การปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นทุกปี และมีการขยายพื้นที่ปลูกทั่วทุกภาคของประเทศ

จังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกยางพารา 277,935 ไร่ เป็นพื้นที่ยางพาราที่เปิดกรีด 93,332 ไร่ ทั้งนี้ อำเภอแม่จริม มีพื้นที่ปลูกยางพารา 12,428 ไร่ พื้นที่เปิดกรีด 2,253 ไร่ (ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร, กรมส่งเสริมการเกษตร : 2556) ซึ่งแนวโน้มในอนาคตปริมาณการผลิตยางพาราในอำเภอแม่จริม จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ในทางเศรษฐกิจยางพาราเป็นพืชที่สร้างรายได้เลี้ยงชีวิตเกษตรกร ความสำคัญของยางพารต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจของคนในจังหวัดน่าน คือ ช่วยรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศ การปลูกยางเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวหรือการสร้างสวนป่าเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้เขียวข่ม ดังนั้น จึงส่งผลให้เกษตรกรหันมาสนใจในการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามการปลูกยางพาราในปัจจุบันประสบปัญหาที่สำคัญ คือ การเพิ่มขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะกล้าพันธุ์ยางพาราและปุ๋ยเคมี ส่งผลให้ต้นทุนการปลูกยางพาราของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นซึ่งมีผลกระทบต่อรายได้หรือผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ นอกจากนี้กระบวนการผลิตยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอแม่จริม มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำอยู่ ซึ่งหากเกษตรกรไม่ทำการพัฒนา แก้ไขประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิต ที่มากขึ้นและได้คุณภาพแล้ว จะส่งผลให้รายได้ที่เกษตรกรจะได้รับลดน้อยลง

ด้วยเหตุนี้จึงต้องทำการศึกษาวิธีการจัดการสวนยางพาราและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมการผลิตและการตลาดยางพาราให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และรวมทั้งเป็นข้อมูลให้แก่กักขการส่งเสริมการเกษตร นำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพาราให้กับเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การจัดการการผลิตยางพาราของเกษตรกร 3) ต้นทุนการผลิตยางพาราของเกษตรกร 4) สภาพการตลาดยางพาราของเกษตรกร 5) ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกร 6) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่และผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกร 7) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพารา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

สมมติฐานการวิจัย

สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ ต้นทุนในการทำสวนยางพาราและการจัดการสวนยางพารา มีความสัมพันธ์กับผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกรใน อำเภอแม่จิม จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยทำการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราที่ผ่านการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในอำเภอแม่จิม จังหวัดน่าน จำนวน 1,440 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ของ Taro Yamane มีนัยสำคัญที่ 0.07 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 179 ราย ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมีการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 190 ราย จึงใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งหมดจำนวน 190 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกร ทำการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ (reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาในประเด็นระดับความคิดเห็นในด้านผลตอบแทนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการทำสวนยางพารา ระดับของปัญหาในการทำสวนยางพารา และข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพารา พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟา เท่ากับ 0.730, 0.839, 0.798 และ 0.977 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับ และการแปลความหมาย สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.1 สภาพทางสังคม เกษตรกรเกินครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.23 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น ๆ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.36 คน เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรมากกว่า สมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตรอื่น ๆ และมีประสบการณ์ในการทำสวนยางพารา เฉลี่ย 6.24 ปี เกือบทั้งหมดไม่มีประสบการณ์การปลูก การดูแลรักษา และการกรีดยางพารามาก่อนที่จะทำสวนยางพารา การได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำสวนยางพาราโดยเกษตรกรเกินครึ่งเคยเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งความรู้ที่ได้รับส่วนใหญ่ เรื่องวิธีการกรีดยางพารา และเกือบทั้งหมดได้รับความรู้มาจากเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (รวมพื้นที่ปลูกยางพารา) เฉลี่ย 32.85 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินเฉลี่ย 13.46 ไร่ พื้นที่เช่าทำการเกษตร เฉลี่ย 10.8 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ (พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์) เฉลี่ย 29.93 ไร่ ลักษณะการถือครองพื้นที่ปลูกยางพาราส่วนใหญ่เป็นของตนเอง และเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีจำนวนแปลงเฉลี่ย 1.76 แปลง พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 13.54 ไร่ มีจำนวนแปลงที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

เปิดกริดเฉลี่ย 1.27 แปลง พื้นที่เปิดกริดยางพาราเฉลี่ย 8.37 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มปลูกยางพาราระหว่างปี พ.ศ. 2548-2555 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยงานในกิจกรรมยางพารา เฉลี่ย 2.07 คน

1.2.1 การประกอบอาชีพของครัวเรือน เกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรในรอบปีการผลิต 2556/57 กล่าวคือมีรายได้จากการทำไร่เฉลี่ย 94,600 บาท/ปี รายได้จากการทำนาเฉลี่ย 14,800 บาท/ปี รายได้จากการทำสวนผลไม้เฉลี่ย 11,800 บาท/ปี รายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 19,900 บาท/ปี และรายได้จากอื่น ๆ (พืชผัก, หม่อนไหม) เฉลี่ย 47,300 บาท/ปี และมีรายได้รวมจากภาคเกษตรเฉลี่ย 100,000 บาท/ปี รายได้จากการจำหน่ายยางพาราของเกษตรกรเกินครึ่งมีรายได้จากการขายยางพาราเป็นรายได้หลัก

1.2.2 รายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรในรอบปี 2556 มีรายได้จากการค้าขายเฉลี่ย 49,000 บาท/ปี รายได้จากการรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจเฉลี่ย 127,000 บาท/ปี รายได้จากลูกหลานส่งให้เฉลี่ย 19,500 บาท/ปี รายได้อื่น ๆ (ค่าตอบแทน, เบี้ยยังชีพ) เฉลี่ย 38,500 บาท/ปี และมีรายได้รวมนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 60,900 บาท/ปี

1.2.3 รายจ่ายของครัวเรือนภาคการเกษตรในรอบปี 2556/57 มีรายจ่ายจากการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 11,000 บาท/ปี รายจ่ายจากการทำนาเฉลี่ย 4,815.70 บาท/ปี รายจ่ายจากการทำไร่เฉลี่ย 42,600 บาท/ปี รายจ่ายจากการทำสวนผลไม้เฉลี่ย 2,521.43 บาท/ปี รายจ่ายจากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 5,937.50 บาท/ปี รายจ่ายอื่น ๆ (พืชผัก, หม่อนไหม) เฉลี่ย 7,559.38 บาท/ปี และมีรายจ่ายรวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 48,900 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยมีหนี้สินในระบบเฉลี่ย 187,000 บาท มีหนี้สินนอกระบบเฉลี่ย 32,100 บาท และมีหนี้สินรวมทั้งหมดเฉลี่ย 189,000 บาท

2. การจัดการการผลิตยางพารา

2.1 การปลูก พบว่าเหตุผลในการตัดสินใจปลูกยางพาราส่วนใหญ่เกษตรกรตัดสินใจปลูกเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อหวังผลระยะยาวเป็นมรดกแก่ลูกหลาน ใช้ยางพาราพันธุ์ RRIM 600 ส่วนใหญ่ได้มาจากการซื้อ มีการใช้ที่ดินปลูกพืชไร่ก่อนปลูกยางพารา ร้อยละ 95.3 ลักษณะพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นพื้นที่เชิงเขา ร้อยละ 82.6 แหล่งน้ำอาศัยน้ำฝนทั้งหมด มีระยะห่างในการปลูกยางพารา 3x7 เมตร มีจำนวนต้นเฉลี่ย 74.22 ต้นต่อไร่ มีการปลูกซ่อมยางพารา ส่วนใหญ่ปลูกซ่อมต้นยางพารามีอายุได้ 1 ปี สาเหตุในการปลูกซ่อมส่วนใหญ่มาจากศัตรูพืช เช่น หนู และด้วง เกษตรกรเกินครึ่งไม่มีการปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพารา ในส่วนของเกษตรกรที่ปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพาราส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มรายได้ในพื้นที่ระหว่างรอผลผลิตยางพารา ทำการปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพาราในช่วงอายุได้ 1 ปี ชนิดของพืชแซมที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ไม่มีการปลูกพืชคลุมดิน ไม่มีการเตรียมดินด้วยการไถก่อนปลูก มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองก้นหลุมก่อนปลูกยางพารา

2.2 การดูแลรักษา พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยยางพารา 2 ครั้งต่อปี เกือบสองในสามใส่ปุ๋ยเคมีในการทำสวนยางพารา มีการใส่ปุ๋ยยางพาราในระยะก่อนเปิดกริด เกินครึ่งใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 20-10-12 ซึ่งส่วนใหญ่ใส่ 1 ครั้งต่อปี มีการใส่ปุ๋ยในระยะหลังเปิดกริด โดยใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 30-5-18 ซึ่งเกินครึ่งใส่ 1 ครั้งต่อปี การเข้าไปดูแลรักษาสวนยางพารามีความถี่เฉลี่ย 6.05 ครั้งต่อเดือน มีการตัดแต่งกิ่งยางพาราในช่วง 1-3 ปีแรก ส่วนใหญ่มีการตัดแต่งกิ่งในช่วงต้นยางพาราอ่อน มีการกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 2.14 ครั้งต่อปี เกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

แรงงานคนในการกำจัดวัชพืช มีวิธีการรักษาความชื้นสวนยางพาราในช่วงฤดูแล้ง โดยร่อนน้ำฝน และส่วนใหญ่มีการทำแนวกันไฟในสวนยางพารา

2.3 การกรีดยางพารา เกษตรกรเปิดกรีดยางพาราเมื่อต้นยางพาราอายุเฉลี่ย 6.83 ปี มีจำนวนต้นยางพาราเปิดกรีดยางเฉลี่ย 511.17 ต้น ในแต่ละปีเริ่มกรีดยางพาราในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม กรีดยางพาราในตอนเช้า และมีระบบการกรีดยางพารา กรีดยาง 2 วัน เว้น 1 วัน ผลผลิตยางพาราที่ได้รับทั้งหมดในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 232.45 กิโลกรัมต่อไร่

3. ต้นทุนการผลิตยางพารา

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตยางพาราจะประกอบไปด้วยต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร โดยต้นทุนคงที่ คือ ต้นทุนที่จ่ายไปในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นฐานของการผลิต ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิต เช่น ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต และต้นทุนผันแปร คือ ต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามกระบวนการผลิตซึ่งผันแปรหรือเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิต เช่น ค่าจ้าง ค่าวัตถุดิบ ค่าน้ำค่าไฟ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงหรือหล่อลื่นและค่าซ่อมแซมเครื่องจักรอุปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาปรากฏรายละเอียดดังนี้

3.1 ต้นทุนคงที่ พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนคงที่ในการผลิตยางพาราประกอบไปด้วย ค่าเครื่องตัดหญ้าเฉลี่ย 821.23 บาท/ไร่ ค่าเครื่องฉีดพ่นยาเฉลี่ย 767.87 บาท/ไร่ ค่าโรงเรือนหรือเพิงเฉลี่ย 351.50 บาท/ไร่ ค่าเครื่องสูบน้ำเฉลี่ย 15.76 บาท/ไร่ ค่ามีดคายหญ้าเฉลี่ย 15.76 บาท/ไร่ ค่าจอบเฉลี่ย 23.17 บาท/ไร่ ค่ากรรไกรตัดกิ่งเฉลี่ย 8.86 บาท/ไร่ ค่ามีดกรีดยางเฉลี่ย 84.19 บาท/ไร่ ค่าหินลับมีดเฉลี่ย 37.64 บาท/ไร่ ค่าชุดเก็บน้ำยางเฉลี่ย 449.58 บาท/ไร่ ค่าไฟฉายและแบตเตอรี่เฉลี่ย 65.36 บาท/ไร่ ค่าถังใส่ยางเฉลี่ย 72.99 บาท/ไร่ ค่าตะกร้าเฉลี่ย 13.94 บาท/ไร่ ค่าเครื่องรีดยางเฉลี่ย 678.0 บาท/ไร่ ค่าอื่น ๆ (ตะกั่ว) เฉลี่ย 34.23 บาท/ไร่ และรวมต้นทุนคงที่ทั้งหมดในการผลิตยางพาราเฉลี่ย 3,440.08 บาท/ไร่

3.2 ต้นทุนผันแปร พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนผันแปรในการผลิตยางพารา ประกอบไปด้วยค่าพันธุ์ยางพาราเฉลี่ย 2,071 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยและสารเคมีเริ่มปลูก ระหว่างการปลูก และเปิดกรีดยาง เฉลี่ย 523.16 บาท/ไร่ ค่าแรงงานเฉลี่ย 222.44 บาท/ไร่ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (น้ำมันเชื้อเพลิง) เฉลี่ย 2,594.51 บาท/ไร่ และรวมต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการผลิตยางพาราเฉลี่ย 5,411.11 บาท/ไร่

ดังนั้น ในการผลิตยางพารามีต้นทุนรวมทั้งสิ้น 8,851.19 บาท/ไร่ หรือ 38.08 บาท/กิโลกรัม

3.3 ต้นทุนในการปลูกพืชแซมหรือการเลี้ยงสัตว์ในระหว่างที่ยางพารายังไม่ให้ผลผลิต พบว่ามีต้นทุนในการปลูกพืชแซมเฉลี่ย 8,141.03 บาท/ปี และมีต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์ร่วมกับยางพาราเฉลี่ย 4,809.09 บาท/ปี

4. สภาพการตลาดยางพารา

พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีรูปแบบในการผลิตยางพาราเป็นยางก้อนถ้วย สาเหตุเนื่องจากสะดวกต่อการขายผลผลิต เกือบทั้งหมดมีการรวมกลุ่มกันขายผลผลิต โดยมีช่องทางในการขายผลผลิตผ่านตลาดกลางยางพารา โดยการประมูลราคา มีความถี่ในการขายผลผลิต 1-2 สัปดาห์ เกินครึ่งขายยางก้อนถ้วยได้ในราคาน้อยกว่า 30 บาท/กก. ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้ 31.85 บาท/กก. และเกษตรกรมีความพึงพอใจในราคาขายก้อนถ้วยเฉลี่ย 54.26 บาท/กก.

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

5. ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

5.1 ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรเกินครึ่ง มีรายได้จากการจำหน่ายยางพาราสูงสุดในเดือนตุลาคม และมีรายได้ต่ำสุดในเดือนมกราคม โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,636.10 บาท/เดือน รายได้เฉลี่ย 79,633.20 บาท/ปี/คน และมีรายได้จากการจำหน่ายยางพาราเฉลี่ย 9,510.32 บาท/ไร่ โดยมีผลตอบแทนสุทธิในการผลิตยางพารา 659.13 บาท/ไร่ (คิดต้นทุนคงที่) และเกษตรกรจะสามารถคืนทุนจากการลงทุนการทำสวนยางพาราได้ในปีที่ 9 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการจำหน่ายยางพาราตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน ในส่วนของเกษตรกรที่ยางพารายังไม่ให้ผลผลิต เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชแซมระหว่างแถวยางพารา โดยร้อยละ 35.9 มีรายได้จากการปลูกพืชแซมเฉลี่ย 24,000 บาท/ปี/คน และมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ร่วมกับการปลูกยางพาราเฉลี่ย 6,390.91 บาท/ปี/คน และภายหลังทำการกรีดยางพาราพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีรายได้จากการเกษตรที่เพิ่มขึ้น

5.2 ผลตอบแทนด้านสังคม ใช้วิธีการกำหนดประเด็นความคิดเห็นและได้แบ่งระดับความคิดเห็นของเกษตรกรเป็น 3 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นมาก ระดับความคิดเห็นปานกลาง และระดับความคิดเห็นน้อย พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นผลตอบแทนด้านสังคมจากการทำสวนยางพาราในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลตอบแทนด้านสังคมที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การปลูกยางพาราสามารถเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งหรือเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับสังคมชนบท เกิดความร่วมมือกันในการรื้อฟื้นเพื่อดำเนินการเพาะปลูก กรีดยาง และการเก็บผลผลิตยางเพื่อจำหน่าย เกษตรกรมีรายได้มากขึ้นส่งผลให้มีฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการจ้างงานในพื้นที่ทำให้ไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชุมชนชนบทเพื่อออกไปทำงานในเมือง และมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลประโยชน์ให้ชุมชนมีการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ทันสมัยตามลำดับ

5.3 ผลตอบแทนด้านสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีการกำหนดประเด็นความคิดเห็น และได้แบ่งระดับความคิดเห็นของเกษตรกรเป็น 3 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นมาก ระดับความคิดเห็นปานกลาง และระดับความคิดเห็นน้อย พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นผลตอบแทนด้านสิ่งแวดล้อมจากการทำสวนยางพาราในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลตอบแทนด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เป็นการสร้างพื้นที่สีเขียว ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เป็นการป้องกันดินมิให้พังทลาย และดูดซับน้ำฝนที่ตกลงมาเอาไว้ในดินไม่ให้ไหลลงสู่ที่ราบ เป็นการสร้างสวนป่าเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถควบคุมและลดการใช้สารเคมีสำหรับการเพาะปลูก ตามลำดับ

6. ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

6.1 พบว่าปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ คือ จำนวนต้นยางพาราที่เปิดกรีดยาง มีความเกี่ยวข้องเชิงบวก หรือทิศทางเดียวกับผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ โดยผลการวิเคราะห์ความถดถอยได้สมการแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

$$\hat{Y}_1 (\text{ผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่}) = 196.070 + 0.062(\text{จำนวนต้นยางพาราที่กรีดยาง})$$

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

จากสมการข้างต้นอธิบายได้ว่าถ้าเกษตรกรมีจำนวนต้นยางพาราที่กรี๊ดเพิ่มขึ้น 1 ต้น ส่งผลให้ผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 0.062 กิโลกรัมต่อไร่

6.2 พบว่าปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพารา คือ ต้นทุนในการทำสวนยางพารา มีความเกี่ยวข้องเชิงลบ หรือทิศทางตรงกันข้ามกับผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพารา และขนาดพื้นที่เปิดกรี๊ดยางพารา มีความเกี่ยวข้องเชิงบวก หรือทิศทางเดียวกับผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพารา โดยผลการวิเคราะห์ความถดถอยได้สมการแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

$$\hat{Y}_2(\text{ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อไร่}) = 5,320.741 - 1.952 (\text{ต้นทุนในการทำสวนยางพารา}) + 401.86 (\text{ขนาดพื้นที่เปิดกรี๊ด})$$

จากสมการข้างต้นอธิบายได้ว่าถ้าเกษตรกรมีต้นทุนเพิ่มขึ้น 1 บาท ส่งผลให้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ลดลง 1.952 บาท และถ้าเกษตรกรมีขนาดพื้นที่เปิดกรี๊ดเพิ่มขึ้น 1 ไร่ ส่งผลให้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น 401.86 บาท

7. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพารา

7.1 ปัญหาของเกษตรกรในการทำสวนยางพารา ใช้วิธีการกำหนดประเด็นปัญหา และได้แบ่งระดับของปัญหาเป็น 4 ระดับ คือ ปัญหาหนัก ปานกลาง น้อย และไม่มีปัญหา พบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการจัดการการผลิต ปัญหาด้านสภาพการผลิต และปัญหาด้านการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

7.1.1 **ปัญหาด้านการจัดการการผลิต** เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยปัญหาที่พบในระดับปานกลาง คือ ปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง วาตภัย และฝนตกชุกกรี๊ดยางไม่ได้ ปัญหาที่พบในระดับน้อย ได้แก่ ยางพาราตายมีปัญหาในการปลูกรวม ปัญหาเกี่ยวกับโรคแมลงและวัชพืช ในส่วนของปัญหาการปลูกพืชแซมพืชร่วมไม่มีปัญหา

7.1.2 **ปัญหาด้านสภาพการผลิต** เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยปัญหาที่พบมาก คือ ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาที่พบในระดับน้อย ได้แก่ พื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาด้านการกรี๊ดยางพารา การปลูกและการดูแลรักษาสวนยาง การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา และการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำสวนยาง ตามลำดับ ในส่วนของการขาดแคลนแรงงานไม่มีปัญหา

7.1.3 **ปัญหาด้านการตลาด** เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยปัญหาที่พบมาก คือ ราคาขายไม่แน่นอน ปัญหาที่พบในระดับปานกลาง ได้แก่ สถานที่จำหน่ายยางพารา และการขนส่งผลผลิตยางพารา ปัญหาที่พบในระดับน้อย ได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตผลผลิตของเกษตรกร และไม่มีตลาดรับซื้อ

7.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพารา ใช้วิธีการกำหนดประเด็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา และได้แบ่งระดับความจำเป็นไว้ 3 ระดับ คือ ระดับความจำเป็นมาก ปานกลาง และน้อย และใช้ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนในการประเมิน พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตยางพาราโดยมีระดับความจำเป็นมากตามลำดับ ดังนี้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

7.2.1 เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มทำธุรกิจในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตและผลิตยางที่มีคุณภาพเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองที่สูงขึ้น

7.2.2 ควรมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนภายในจังหวัด เพื่อลดสภาวะการแข่งขันกันตัดราคาขายพารา โดยมีภาครัฐเป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือ

7.2.3 ควรมีการจัดการและควบคุมระบบในการขนส่งผลผลิตยางพาราเพื่อไม่ให้เกิดมลภาวะทางกลิ่นและความเดือดร้อนบนท้องถนน

7.2.4 ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมความรู้เรื่องการปลูก การดูแลรักษา และการกรีดยางพาราอย่างถูกวิธี

7.2.5 ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด

7.2.6 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้ใหม่ ๆ แก่เกษตรกรในด้านเทคโนโลยีและการผลิตยางพารา

7.2.7 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

7.2.8 ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขั้นตอนการผลิต และการแปรรูปยางพารา

7.2.9 รูปแบบการส่งเสริม ควรให้เจ้าหน้าที่ออกพื้นที่ฝึกอบรมเยี่ยมเยียนเกษตรกรในแปลงยางพารา

7.2.10 ควรมีความหลากหลายของชนิดพืชที่ปลูกเป็นหลัก เพื่อลดความเสี่ยงในช่วงที่ราคายางพาราดตกต่ำ

7.2.11 ควรมีการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการจัดการสวนยางพารา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการสวนยางพาราและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับประยูทธ ชนจิต(2554) ที่ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตยางพาราแบบก้อนถ้วย ในเขตอำเภอรันวาศ จังหวัดหนองคาย พบว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกยางพาราส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49.23 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของบุญธรรม พลเจริญ (2552) ศึกษาศักยภาพการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ที่ศึกษาพบว่า มีอายุเฉลี่ย 49.26 ปี และ เดชา นามโยธา และสุภาภรณ์ พวงชมพู (2555) ได้ศึกษาการจัดการการผลิตและการตลาดยางแผ่นดิบของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า มีอายุเฉลี่ย 49.43 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ต้องทำงานเพื่อครอบครัว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเดชา นามโยธา และสุภาภรณ์ พวงชมพู (2555) ได้ศึกษาการจัดการการผลิตและการตลาดยางแผ่นดิบของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสภาพพื้นฐานของครัวเรือนอยู่ในชนบท สถานศึกษาส่วนใหญ่มีเพียงโรงเรียนในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ อีกทั้งมีฐานะไม่ค่อยดีนักจึงไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2. การจัดการการผลิตยางพารา

เกษตรกร ส่วนใหญ่ปลูกยางพาราเพื่อหวังผลระยะยาวเป็นมรดกแก่ลูกหลาน พื้นที่ปลูกเป็นที่พื้นที่เชิงเขา ลักษณะการใช้พื้นที่ก่อนปลูกยางพาราเกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่มาก่อน ปลูกพันธุ์ RRIM 600 ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง(2547: 24) กล่าวว่า ยางพาราพันธุ์ RRIM 600 เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่เชิงเขา การรักษาความชื้นให้กับต้นยางเกษตรกรทั้งหมดอาศัยน้ำฝน เนื่องจากอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน

3. สภาพการตลาด

เกษตรกรทั้งหมดมีการผลิตยางก้อนถ้วย ทั้งนี้เพราะสะดวกต่อการขายผลผลิต ประหยัดเวลาและมีต้นทุนต่ำ การขายผลผลิตยางพาราส่วนใหญ่ขายผ่านตลาดกลางยางพาราในท้องถิ่นโดยการประมูลราคา มีการรวมกลุ่มการขายโดยส่วนใหญ่รวมกลุ่มเพื่อขายผลผลิตแบบถาวร ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน มีการรวมกลุ่มและได้ทำการจดทะเบียนกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกยางพารา ตาม พ.ร.บ.วิสาหกิจชุมชน ปี 2548 โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4. ต้นทุนการผลิต

ในการศึกษาด้านต้นทุนการผลิตผู้วิจัย ได้แบ่งต้นทุนออกเป็น 2 ส่วน คือ ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร ซึ่งในสัดส่วนของต้นทุนคงที่ พบว่าค่าเครื่องตัดหญ้า จัดได้ว่าเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ในการลงทุนทำสวนยางพารา ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคนในครอบครัวโดยใช้เครื่องตัดหญ้าในสัดส่วนของต้นทุนผันแปรพบว่าค่าพันธุ์ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมัน จัดได้ว่าเป็นต้นทุนโดยส่วนใหญ่ในการลงทุนทำสวนยางพารา แต่เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนคงที่กับต้นทุนผันแปรแล้วต้นทุนคงที่มีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับต้นทุนผันแปร กล่าวได้ว่าต้นทุนรวมทั้งหมดยุติที่ค่าพันธุ์และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมัน นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรได้ปลูกพันธุ์ RRIM 600 ซึ่งให้ผลผลิตสูง ค่าแรงงานไม่ได้จ้าง ทำเป็นระบบครอบครัว ประกอบกับรูปแบบในการผลิตยางเป็นยางก้อนถ้วย เพราะการผลิตยางก้อนถ้วยสะดวกต่อการขายผลผลิต และใช้ต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่าการผลิตยางพาราในรูปแบบยางแผ่นดิบ แต่ในส่วนของการดูแลรักษา และอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ และปุ๋ย ยังมีราคาแพง

5. ผลตอบแทน

เกษตรกรทำสวนยางพารามีผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจจากการทำสวนยางพาราในการจำหน่ายยางก้อนถ้วยได้ผลตอบแทนสุทธิ 659.13 บาท/ไร่ มีรายได้จากการปลูกพืชแซมในระหว่างที่ยางพารายังไม่ให้ผลผลิต 2,554.69 บาท/ไร่ และมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ 86.16 บาท/ตัว แสดงให้เห็นว่าในระหว่างที่ยางพาราของเกษตรกรยังไม่ให้ผลผลิตเกษตรกรยังมีรายได้เสริมจากการปลูกพืชแซมและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสอดคล้องกับสำภา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

บุญทอง(2553:10) ได้ศึกษาผลตอบแทนการทำสวนยางพาราในอำเภอภูคจ๊ับ จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าเกษตรกรมีการปลูกพืชแซมยางพาราเมื่ออายุ 1-3 ปี เพราะเจ้าของสวนยางที่มีอายุ 1-3 ปี จะยังไม่มีรายได้จึงต้องปลูกพืชแซมเพื่อให้มีรายได้จากพื้นที่สูงสุด

6. ปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิจากการทำสวนยางพาราของเกษตรกร

พบว่า จำนวนต้นยางพาราที่เปิดกรีด มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่าเมื่อเกษตรกรมีจำนวนต้นยางพาราที่เปิดกรีดเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น จากการวิจัยที่ค้นพบ อาจกล่าวได้ว่าผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ขึ้นอยู่กับจำนวนต้นยางพาราที่เปิดกรีด เมื่อเกษตรกรมีจำนวนต้นยางพาราที่เปิดกรีดเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของเกษตรกรที่ได้รับเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการผลิตที่ว่าเมื่อเพิ่มปริมาณการผลิตจะทำให้ผลผลิตที่ได้รับเพิ่มขึ้น เมื่อจำนวนต้นยางพาราที่เกษตรกรเปิดกรีดเพิ่มมากขึ้นทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจะส่งผลไปถึงราคายางพาราที่เกษตรกรได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับกฎของอุปสงค์และอุปทานทางการตลาดที่ว่า เมื่อมีผู้ผลิต (อุปทาน) เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้ราคาตลาดลดลง ดังนั้น เกษตรกรต้องมีการปรับตัวและวางแผนการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเพื่อรับมือกับปัญหาราคายางพาราคต่ำที่จะเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การจัดการสวนยางพาราและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ควรเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ไม่มีประสบการณ์ในการปลูกและการดูแลรักษายางพารา ความรู้ที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ควรเข้าไปดูแลให้คำปรึกษา รวมถึงสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีอื่น ๆ

1.2 ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มอย่างถาวรในการขายผลผลิต และมีความรู้เรื่องการตลาดในขั้นพื้นฐาน แต่ขาดการบริหารจัดการ ขาดการวางแผนการผลิต ดังนั้น ควรอย่างยิ่งที่จะมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนการผลิต และด้านการตลาด เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถจำหน่ายผลผลิตในราคาที่สูงขึ้น และสร้างอำนาจต่อรองทางการค้า

1.3 จากผลการศึกษา พบว่า ในช่วงระหว่างที่ยางพารายังไม่ได้ผลผลิตเกษตรกรมีรายได้จากการปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพารา ดังนั้น ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปลูกพืชแซมเพื่อเพิ่มรายได้ในช่วงที่ยางพารายังไม่ให้ผลผลิต โดยชนิดพืชแซมอาจเป็นพืชล้มลุก หรือพืชในกระถาง เป็นต้น

1.4 ในส่วนของต้นทุนในการทำสวนยางพารา พบว่า เกษตรกรมีส่วนของต้นทุนผันแปรที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของพันธุ์ ดังนั้น ภาครัฐควรให้การส่งเสริมและให้ความรู้กับเกษตรกรในเรื่องของการผลิตพันธุ์เอง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

1.5 จากผลการศึกษา พบว่ารูปแบบการผลิตยางพาราของเกษตรกรเป็นที่ยกย่องด้วย เนื่องจากเกษตรกรมีความสะดวกต่อการขายผลผลิต ประหยัดเวลา และมีต้นทุนต่ำ ถึงแม้จะเป็นการผลิตที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ได้รับการยอมรับจากภาครัฐหรือบริษัทเอกชน แต่ปัจจัยหลักที่ต้องคำนึงคือการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรโดยพื้นฐานระดับการศึกษา หรือทัศนคติของเกษตรกรเองนั้นส่งผลต่อวิธีการผลิต ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรพิจารณาให้การช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำส่งเสริมการผลิตยางพาราที่ยั่งยืนให้มีคุณภาพผลผลิตที่ได้มาตรฐานและให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องการจัดการสวนยางพาราและผลตอบแทนในพื้นที่อื่น เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและหลากหลายขึ้น หรือไม่ก็เป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นเพื่อดูความแตกต่างของการจัดการสวนยางพาราและผลตอบแทน ในแต่ละพื้นที่

2.2 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพียงผลตอบแทนสุทธิที่ได้จากต้นทุนในการผลิตหักด้วยรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตยางพาราเท่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยถึงจุดคุ้มทุนในการผลิตยางพารา โดยการวิเคราะห์ความไหวตัวของผลตอบแทนและต้นทุน เพื่อจะทราบถึงความคุ้มค่าในการลงทุน และระยะเวลาในการคืนทุนของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา สารสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 16 ธันวาคม 2556 จาก <http://www.ecoplant.doae.go.th>
- ณรงค์ ทูลสูงเนิน (2547) สภาพการผลิตยางพาราของเกษตรกร ในอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี กรมส่งเสริมการเกษตร
- เดชา นามโย และสุภาภรณ์ พวงชมพู (2555) “การจัดการการผลิตและการตลาดยางแผ่นดิบของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ในอำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บุญธรรม พลเจริญ (2552) “ศักยภาพการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญเลิศ ช่วยแท่น (2547) สภาพการผลิตและการตลาดยางพาราของเกษตรกรตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ กรมส่งเสริมการเกษตร
- ประยุทธ์ ชนจิต (2554) “การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตยางพาราแบบก้อนด้วย ในเขตอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พนมพร ประทุมรัตน์ (2548) “ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกยางพาราในพื้นที่อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- รัชนิกร สิทธิเดช และสมผล ศิริวงศ์ (2550) “ศึกษาผลตอบแทนของการปลูกยางพารา ในตำบลห้วยซ้อ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

วิเวก สมัครแก้ว (2547) สภาพการผลิตและการตลาดยางพาราของเกษตรกรตำบลเขาคราม อำเภอเมืองกระบี่
จังหวัดกระบี่ กรมส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2547) การปลูกยางพาราในพื้นที่แห่งใหม่ กรุงเทพมหานคร หจก.
เทพเพ็ญวานิชย์

สันติพงษ์ ปานพินิจ (2551) “กระบวนการผลิตและต้นทุนการผลิตยางพารา รวมถึงศักยภาพของธุรกิจ ปัญหาและ
อุปสรรคในพื้นที่จังหวัดลำปาง” เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

